

Türkiye'deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Kripto Paralara Yaklaşımları

The Individual Cryptocurrency Investors Approach to Cryptocurrency in Turkey

Öz

Son dönemlerde hızla gelişen blockchain teknolojisinin bir ürünü olarak bilinen kripto paralar, resmi bir şekilde bir varlık veya değişim aracı olarak merkezi otoriteler tarafından kabul edilmiş olmamasına rağmen yatırımcılar tarafından yoğun talep görmektedir. Kripto para ekonomisi her geçen gün hızla büyümektedir. Herhangi bir fiziksel karşılığı olmayan, tamamen sanal ortamda kullanılan, araçlara ihtiyaç duymadan kişiler arası işlemlere imkan veren ve şifreli bir sisteme sahip olan kripto paraların bir değişim veya yatırım aracı olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır. Ama son dönemlerde popüleritesinin giderek artmasıyla tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yatırımcıların yöneldiği araçlardan biri haline gelmiş bulunmaktadır. Bu sebeple bu araştırmada, Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara yaklaşımları farklı açılardan açıklanmaya çalışılmaktadır. Çalışmaya esas oluşturacak veriler sosyal medya platformları (Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp v.b) üzerinden Türkiye'deki 440 bireysel kripto para yatırımcılarına anket uygulanarak toplanmıştır. Uygun görülen 396 anket paket program yardımıyla yorumlanmıştır. Uygulanan çoklu regresyon analizi sonucunda ekonomiyle ilgili risk faktörüyle birlikte fayda faktörünün yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilimini önemli düzeyde etkilediği, kripto para yatırımcılarına güven faktörüyle birlikte ekonomi ve kripto paralarla ilgili endişe faktörünün kripto paralara yatırım yapma eğilimini önemli düzeyde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Abstract

Cryptocurrency, which is known as a product of rapidly developing blockchain technology these days, is in high demand by investors, although it has not been officially accepted by central authorities as an asset or a medium of exchange. The cryptocurrency economy is growing rapidly day by day. There are different opinions about cryptocurrencies, which do not have any physical counterpart, are used in an entirely virtual environment, allow interpersonal transactions without the need for intermediaries, and have an encrypted system, as an exchange or investment tool. However, with its growing popularity over the past few years, it has become one of the tools investors are turning to in Turkey as well as worldwide. For this reason, this research is trying to explain the approaches of individual Cryptocurrency investors in Turkey to Cryptocurrency from different views. The data that will form the basis of the study were collected by applying them to 440 individual crypto money investors in Turkey via social media platforms (Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp etc.). The appropriate 396 questionnaires were interpreted with the help of a package program. The outcome of multiple regression analysis applied, It was concluded that the benefit factor, as well as the economic risk factor, have a significant impact on the tendency of investors to invest in cryptocurrencies, and the confidence factor in cryptocurrency investors and concern about the economics and cryptocurrencies has not significantly affected the tendency to invest in cryptocurrencies.

Samaruddin Mosmer

Bilim Uzmanı

samarmosmer1@gmail.com.

Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-4875-9230>

Çağatay Başarır

Doç. Dr., Bandırma Onyedil Eylül

Üniversitesi, Bandırma, Türkiye

cbasarir@bandirma.edu.tr

Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-6234-0524>

ArticleType / Makale Türü

ResearchArticle / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Para, Yatırım, Bireysel Yatırımcı, Kripto Para, Risk, Blockchain.

Keywords

Money, Investment, Individual Investor, Risk, Cryptocurrency, Blockchain.

JEL Codes: M10, M19, L20

Bilgilendirme

Bu çalışma Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalında yapılan "Türkiye'deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Kripto Paralara Yaklaşımları" adlı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Çalışmanın araştırma kısmı Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 12.14.2021 tarih ve 2021-4 sayılı Kararı ile alınan izin doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 04 / 11 / 2022

Accepted: 16 / 12 / 2022

Giriş

Ekonominin en temel konularından birisini oluşturan yatırım kavramı; tasarruf sahiplerinin gelir veya kazanç elde etmek için giriştiği faaliyetlerini içermektedir. Tüketim ihtiyaçlarını karşılayabileceği tutarın üzerinde gelire sahip olan her birey ve tasarruf sahibi birer potansiyel yatırımcıyı oluşturmaktadır. Potansiyel yatırımcılar, gelirlerinin bir kısmını tasarruf ederek yapmış olduğu tasarruf ve birikimlerini, değer kaybetme riskinden korumak veya kazanç sağlamak amacıyla birtakım riskler üstlenerek, kısa, orta ve uzun vadeli olarak (Döviz, hisse senedi ve Tahvil gibi) çeşitli yatırım araçları üzerinde değerlendirmektedir. Son dönemlerde işlem hacmi ve piyasa değeri giderek artmakta olan kripto para birimleri de yatırımcılar tarafından yüksek getiri potansiyeline sahip yatırım aracı olarak yoğun talep görmektedir.

Kripto paralar, fiziksel paralarla benzemesine rağmen fiziki bir karşılığı olmaması sadece elektronik ortamda kullanılıyor olması, sınırlı sayılarda herkes tarafından üretilebiliyor olması, merkeziyetsiz ve şifreli bir sisteme sahip olması, aracı kurumlara ihtiyaç duymadan kişiler arası işlem yapılmasına imkân vermesi gibi özellikleriyle diğer para birimleri ve yatırım araçlarından farklılık göstermektedir.

Kripto paraların temeli 1982 yılında merkezi bir para birimi olacak şekilde David Chaum tarafından ortaya atılmıştır. Daha sonra 2008 yılında Satoshi Nakamoto tarafından Bitcoin (BTC)'nin teknik altyapısı tanıtılmış olup, 2009 yılı itibarıyla BTC bir kripto para birimi ve kişiler arası ödeme sistemi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kripto paralar, sahip olduğu dağıtık yapısı ve yüksek kazanç potansiyeli ile son zamanlarda hem kurumsal hem de bireysel yatırımcıların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Kripto para birimleri birçok ülkede yasal bir yatırım veya ödeme aracı olarak kabul edilmemiş olsa da resmi bir şekilde de yasaklanmamıştır. (Karatekin & Dinçsoy, 2019: 121-131). Hatta bazı ülkelerde kripto paralar bir emtia olarak değerlendirilmektedir. Türkiye gibi bazı ülkelerde ise, bir ödeme aracı olarak kullanımı yasaklanmış olmakla birlikte hala bir yatırım aracı olarak alım satımı devam etmektedir.

Finans camiasında yeni bir kavram olan kripto paralar; anonimlik, şeffaflık, güvenlik ve dağıtık yapısı gibi avantajlara sahip olmakla birlikte dolandırıcılık ve spekülasyona açık olması, istikrarsız fiyat hareketleri ve belirsiz bir geleceğe sahip olması gibi birtakım riskler de taşımaktadır. Bu konuda birçok merkez bankası ve bankacılık denetleme kurumları, yatırımcıları maruz kalabileceği risklerle ilgili bilgilendirerek, kriptopara ve benzeri yatırım araçlarından uzak durulması konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Fakat her ne kadar kripto paraların riskli olduğuna dair uyarılar yapılmış olsa da bazı yatırım kuruluşlarında vadeli işlemlerde emtia sınıfında değerlendirilmekte olup, yatırımcıların kripto paralara yatırım yapabilmesine imkan sunulmaktadır (Cengiz, 2018: 96). Kripto paralarla ilgili standart ve yasal bir düzenleme mevcut olmasa da son dönemlerde yatırımcılarına sağladığı yüksek kazançlardan dolayı yatırımcıların ilgisini çekmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye'deki yatırımcılar tarafından da büyük ilgi görmekte olup, yatırımcı sayısında büyük bir artış olduğu belirtilmektedir. Bunun en önemli sebebinin yatırımcıların birden zengin olmak istemesi yattığı düşünülmektedir. Ancak bunun için öncelikle kriptoparalara yatırım yapan ya da bazı kişilerin deyimiyle kriptopara dünyasında oynayan kişilerin kimler oldukları ve nasıl bir hareket eğilimi içerisinde olduklarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, kripto para yatırımcılarının daha iyi tanınması ve yasal bir statüye sahip olmayan bir varlığa yatırım yapılmasını etkileyen faktörlerin neler olduğunun anlaşılması hem kanun koyucular hem de kripto para hizmeti sunan kuruluşlar açısından büyük önem taşımaktadır.

Kripto paralarla ilgili akademik alanda birçok araştırma yapılmış olsa da kripto para yatırımcılarıyla ilgili sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu alanda akademik bir boşluk olduğu düşünülerek, çalışmada, Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının özelliklerini, kripto para kullanma nedenlerini, risk algılarını, motivasyonlarını, bilgi kaynaklarını ve kripto paralara yatırım yapmalarını etkileyen faktörlerin neler olduğunu ortaya çıkarmayı ve bu alandaki akademik boşluğun doldurulmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla özellikle sosyal medya platformları üzerinden kriptoparalara yatırım yapan kişilere yönelik olarak anket uygulaması yapılacaktır. Bu sayede kişilerin davranış biçimleri tespit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca kişilere

ilişkin demografik veriler de toplanmış olacaktır. Böylece yatırımcıların özellikleri de belirlenmiş olacaktır.

1. Kripto Para Kavramı ve Gelişimi

Şifreli para anlamına gelen kripto para (Cryptocurrency) kavramı; crypto (şifreli) ve currency (para) kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Kripto paralar, itibari paralar gibi herhangi bir fiziksel bir karşılığı olmayan, dijital ortamda kullanılabilen, merkezi otoriteden tamamen bağımsız ve aracı kurumlar olmadan kişiler arası işlemlerin yapılmasına imkân veren sanal para birimini ifade etmektedir. Kriptoparalar tamamen şifreli bir sisteme sahip olduğundan dolayı "kripto para" olarak ifade edilmektedir. Kripto para birimleri hem bireyler hem de kurumlar tarafından bir yatırım aracı olarak kullanıldığı gibi sınırlı alanlarda bir ödeme aracı olarak da kullanılmaktadır. Çok fazla sayıda kriptopara olmasına rağmen işlem hacmi ve büyüklük açısından en önemli kripto paralardan bazıları; Bitcoin (BTC) Ethereum (ETH), Ripple (XRP), Litecoin (LTC), Dash, Monero (XMR), Neo, Nem (XEM)'dir (Çetinkaya, 2018: 13). Bunlar, kripto para birimleri arasında en çok bilinenlerdir.

Kripto paralar teorik olarak 1998 yılında Wei Dai tarafından gündeme getirilmiştir (Bulut & Akbulut Bekar, 2020: 67). Daha sonra, Satoshi Nakamoto 2008 yılında, herhangi bir aracı kuruma ihtiyaç duymadan kişiler arası online fon transferi ve ödemelere imkân verecek "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System" adlı makalesiyle kripto paraların teknik alt yapısını tanıtmıştır (Nakamoto, 2008). Daha sonra, 2009 yılında BTC'nin kurucuları Satoshi Nakamoto ve kriptograf Hal Finney arasında tamamen elektronik ortamda bankalar gibi aracı kullanmadan yapılan toplamda 10 BTC transferiyle kripto paralarda ilk işlem başarıyla gerçekleştirilmiştir. (Krückeberg & Scholz, 2019: 8).

Kripto paralar; ilk olarak 2009 yılında Bitcoin (BTC) adıyla işlem görmeye başladıktan sonra, BTC'yi örnek alarak birçok alt coin denilen kripto para birimleri geliştirilmiştir. Bu tür kripto paralar, kendi teknik alt yapısına sahip olmadığından, BTC kaynak kodu üzerinde birtakım değişiklikler sonucunda üretilmiştir (Bulut & Akbulut Bekar, 2020: 67). Böylece farklı amaçlarla geliştirilen altcoin sayılarının da artmasıyla kripto para kavramı gelişmeye devam etmiştir.

Kripto paralar genel olarak kendi aralarında iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; Coin ve Token'lardır (Holovatiuk, 2020: 52). Kendi blockchain teknolojik altyapısına sahip kripto para birimlerine Coin, kendi blockchain teknolojik altyapısına sahip olmayıp başka kripto paraların teknolojik alt yapısını kullanan kripto para birimlerine ise, Token denilmektedir. Kendisine ait blockchain teknolojisinin olup olmaması, Coin ile Tokeni birbirinden ayıran en temel unsur olarak bilinmektedir (Özkul & Baş, 2020: 61). Örneğin; BTC, ETH ve XRP coinlerden biridir. Chainlink (LINK), Uniswap (UNI) ve Chiliz (CHZ) ise, tokenlerden biridir (CoinMarketCap, 2021). Bu paralar dışında daha binlerce çeşidi bulunmaktadır. Kripto paraların sayısındaki artışla beraber kripto paralara olan ilgi de her geçen gün artmaya devam etmektedir.

Finansal teknolojilerin (FinTek) gelişmesiyle ortaya çıkan ve FinTek ekonomisinin en önemli bileşenlerinden birini oluşturan kripto paralara olan ilginin artması; üretiminin sınırlı sayıda olması ve fiyatlarındaki oynaklığın diğer para birimleri ve yatırım araçlarına kıyasla yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum genellikle aşırı talep görmesiyle ilişkilendirilmektedir. Kripto para fiyatlarında dönem dönem yaşanan aşırı oynaklıklar, piyasaların etkinliğinin ihlal edilmesine sebebiyet vermektedir. Kripto paralar her ne kadargenel kabul görmüş yasal bir varlık olmasa da, kripto paraların bir ödeme aracı mı yoksa, bir finansal yatırım aracı mı olduğu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Günümüzde sınırlı alanlarda bir ödeme aracı olarak kullanılırken, altın ve döviz gibi diğer yatırım araçlarıyla bir ilişkisi bulunmaması, haklenme ya da ele geçirilme ve dolandırıcılık riskine açık olması, kredi sözleşmelerinde kullanılmıyor olması ve fiyatlarında yaşanan oynaklığın yüksek olmasından dolayı ödeme aracı olmaktan daha çok bir spekülatif yatırım aracı olduğu öne sürülmektedir (Bulut & Akbulut Bekar, 2020: 86-71).

Bir varlığın ödeme aracı veya para birimi olarak kabul edilebilmesi için, geleneksel ve itibari paralarda olduğu gibi bir değişim aracı, bir hesap birimi ve değer deposu olma işlevlerini yerine getiriyor olması gerekmektedir. Kripto paraların bu işlevleri yerine getirip getirmediğine

bakıldığında ise, Holovatiuk (2020: 37)'in de belirttiği gibi yüksek hacimli kripto paralar piyasalarda alınıp satıldığı müddetçe, bir değer taşıdığı, ölçülebilir olduğu ve bu paralarla birimler arası karşılaştırma yapılabildiğinden dolayı, paranın hesap birimi olma işlevini yerine getirdiği söylenebilmektedir. Bir varlığın değerini gelecek dönemlere taşıyabilecek ve satın alma gücünü muhafaza etme anlamına gelen değer deposu olma işlevini yerine getirebilmesi, kripto paralarda pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü bir para biriminin değer deposu olarak görülebilmesi için, herhangi bir varlığın gelecekteki değerinin belirli bir seviyede tahmin edilebilir olması gerekmektedir. Fiyatlarındaki oynaklığın yüksek olmasından dolayı kripto paraların değer deposu özelliğine uygunluğu sorgulanabilmektedir. Son olarak, bir varlığın değişim aracı olarak kabul edilebilmesi için geniş kullanım alanına sahip olması, herkes tarafından kabul edilmesi ve bir aracı olarak her türlü mal ve hizmetin değişimini sağlaması gerekir. Her ne kadar BTC, LTC, ETH ve Tether (USDT) gibi işlem hacmi yüksek olan kripto paralar ile itibari paraların değişimi ve diğer kripto varlıklara erişimi sağlansa ve böylece bir değişim aracı rolünü yerine getiriyor olsa da, geri kalan diğer küçük kripto paraların tümü için bu durum söz konusu olmamaktadır. Kripto paralar, genellikle kripto varlıkları için bir değişim aracı işlevini yerine getirmektedir. Bu sebeple kripto paralar, bir para birimi olarak kabul edilebilmesi için yerine getirilmesi gereken şartları tam olarak sağlayamamaktadır.

Kripto paralar, sadece bilgisayar ağlarının doğruladığı elektronik ödeme sisteminde bir ödeme aracı işlevi görmektedir. Bu sistemde herhangi bir işlem yapılabilmesi için bankalar gibi aracı kurumlara ihtiyaç duyulmasa da kripto para sistemine erişim sağlayabilmek ve işlem yapabilmek için, kripto para borsaları, cüzdan hesapları ve buna benzer kripto para hizmeti sunan kuruluşlardan bir hesap açılması gerekmektedir. Daha sonra hesap sahipleri, istedikleri zaman herhangi bir mal veya hizmet alımı karşılığında bu sistem üzerinden bir hesaptan diğer hesaba, kendilerine özel oluşturulan şifrelerle kripto para transferi yapabilmektedir (Perkins, 2020: 7).

Kripto para piyasalarının önemi her geçen gün giderek artmakta ve yatırımcılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Kripto paraları, yatırımcılar açısından ele aldığımızda, kripto paraların devletlerden bağımsız olması, vergiden muaf ve işlem maliyetinin düşük olması, yapılan işlemlerin devletler tarafından takip edilememesi ve kişisel verilerin güvenli bir şekilde korunması gibi sunduğu avantajların yanı sıra, haker-ele geçirme saldırılarına maruz kalması, bilgisayar ortamında olan sistemlerin virüs kapması, kripto para kullanımını sınırlayan düzenlemelerin gündeme gelmesi ve teknik sorunlar gibi birtakım riskler de taşımaktadır. Ayrıca kripto paraların, günümüzde kullanılmakta olan itibari paraların standardına uygun olup olmadığı ile ilgili merkezi hükümetler tarafından henüz ortak bir görüş bulunmamaktadır. İngiltere Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası gibi merkezi otoriteler, kripto paraların bir para birimi olarak ele alınmasını reddederek, arkasındaki teknolojinin ekonomi üzerinde büyük etkiler yaratabileceğinden dolayı, yakından takip edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Holovatiuk, 2020: 35-37).

2. Kripto Para Piyasasının Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu

Kripto paralar; teknolojik altyapısı sayesinde hem işletmeler ve hükümetler hem de yatırımcılar tarafından yoğun ilgi görmektedir. Kripto para birimlerine olan talebin her geçen gün artmasıyla kripto para ekonomisi büyümeye devam etmektedir. Aynı zamanda farklı amaçlarla geliştirilen kripto paraların sayısı, piyasa değeri ve bu alanda hizmet sunan işletmelerin sayısı da her geçen gün giderek artmaktadır. Ekim Aralık 2022 itibariyle CoinMarketCap (CMC) sayfasında yer alan verilere göre, dünya genelinde 21.788 kripto para birimi ve 524 kripto para borsası mevcut olup, 48.921.259.203 dolarlık hacimle (24h), 836.582.443.574 dolarlık bir piyasa değerine ulaşmıştır.

Kripto paraların standart bir para birimi veya yatırım aracı olabilmesiyle ilgili ortak bir görüş olmamasına rağmen, bazı ülkelerde bu konuda çeşitli düzenlemeler yapılarak kriptoparaların, bir ödeme aracı veya yatırım aracı olarak değerlendirilmesine imkan tanınmaktadır.. Bazı ülkeler de ise kripto paraların kullanımı tamamen yasaklanmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) (2020: 17-20)'nun kripto para araştırma raporunda yer alan bilgilere göre, Bolivya, Kolombiya, Ekvator'da kripto paraların kullanımı yasak olurken, Finlandiya hükümeti, ABD Vadeli İşlem Komisyonu ve Kanada Gelir İdaresi (CRA) kripto paraların ilki ve en çok piyasa değerine sahip olan

BTC'yi emtia olarak değerlendirmektedir. Kanada hükümeti kripto para alanında hizmet sunan kuruluşları, para hizmeti sunan işletmeler kategorisine dahil etmektedir. Avustralya hükümeti BTC'yi yabancı bir para birimi olarak kabul etmekte olup, İngiltere hükümeti ise, BTC ile yapılan işlemleri Forex işlemleri kategorisinde değerlendirmektedir. Benzer şekilde Japonya'da 2017'den beri BTC yasal bir ödeme aracı olarak kabul edilmektedir.

Kripto paralarla ilgili birçok ülkede farklı düzenlemeler yapılmışken, Türkiye'de de TCMB tarafından 16 Nisan 2021'de Resmî Gazetede yayınlanan 31456 sayılı yönetmeliğe göre, kripto paraların ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanımı, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının bu alanda hizmet sunması yasaklanmıştır. Yönetmeliğin 5'inci maddesinde 30/4/2021 tarihi itibarıyla yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. 1 Mayıs 2021'de yayınlanan 3941 sayılı yönetmelikte, cumhurbaşkanlığı kararıyla kripto varlık hizmet sağlayıcıları ve tasarruf finansman şirketleri, suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesine dair yönetmelik kapsamına dâhil edilmiştir (TCMB, 2021: 5).

Kripto paraların ödemelerde kullanımı yasaklanmış olmasına rağmen kripto paraların bir yatırım aracı olarak alım satım işlemleri devam etmektedir. Yatırımcılar, kripto paraların alım satımına aracılık eden yerli ve yabancı kripto para kuruluşları üzerinde işlem yapabilmekte ve kripto para borsalarında işlem gören kripto paralardan edinebilmektedir. Kripto para yatırımcı sayısı birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de artmaya devam etmektedir. 2018'de International Netherlands Group (İNG)'nin tüketicilerin kripto para sahipliliğiyle ilgili yaptığı uluslararası bir araştırma sonucunda 15 ülke arasında Türkiye'nin birinci sırada yer aldığı belirtilmektedir (Best, 2018). BTK (2020: 21)'nin kripto para araştırma raporunda yer alan bilgilere göre, Türkiye'de 2020 yılı itibarıyla 2.400.000 üzerinde kripto para yatırımcısı bulunmaktadır. Bu sayının 31 Mayıs 2021 itibarıyla 5 milyon olduğu tahmin edilmektedir (NTV, 2021). Invest Capital'ın 60 ülkeyi kapsayan kripto para yatırımcılarıyla ilgili araştırmasında Türkiye 4'üncü sırada yer almaktadır (Ermiş Beyhan, 2021). Ayrıca Türkiye, Kıbrıs ve Kanada'nın ardından dünya genelinde kripto paraların alım satımına imkân veren ilk BTC ATM'sini işleme açan ülkelerden biri olarak gösterilmektedir (Sönmez, 2014: 10).

Kripto paralar ile ilgili gelişmelere baktığımızda, Türkiye'de de bu gelişmelerin yakından takip edildiği ve kullanıcı sayısında büyük artışlar olduğu görülmektedir. Kripto paralarla ilgili yasal düzenlemelerin yapılması, teknolojik alt yapıların sağlanması ve blockchain teknolojisinin uygulama alanlarının genişletilmesiyle Türkiye, gelecekte bu alanda söz sahibi olma fırsatı yakalayabilecektir.

3. Literatür Taraması

Literatürdeki Türkiye ve diğer ülkelerde bulunan kripto para yatırımcılarıyla ilgili çalışmalar incelendiğinde bu çalışmalardan bir kısmının yatırımcıların kriptoparalara olan algıları ölçülmeye çalışırken (Teker, 2019; Sütçü ve AYTEKİN (2018)) bir kısmında ise kriptoparaların ödeme aracı olarak kullanılıp kullanılmayacağı hem işletme hem de tüketici bazlı olarak ele alınmıştır (Świątkiewicz ve Poskart (2020); Alsancak (2020)). Ayrıca özellikle yatırımcının risk yaklaşımları noktasında kriptoparaları gördükleri yer açısından da kriptoparalarla değerlendiren bir takım çalışmalar söz konusudur (Yanardağ, 2019; Uçkun ve Dal, 2021).

Teker (2019) Yatırımcıların kripto paralara yaklaşımları ve bitcoin örneği başlıklı çalışmasında, sosyal medyanın yatırımcıların kripto paralara olan ilgisinin artmasında etkili olduğu ve genellikle yatırımcıların birçoğunun riskten kaçan yatırımcı profiline sahip, itibari paranın yerini alamayacağı görüşüne ve kripto paraların fiyat oynaklığından kar elde etme eğiliminin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Carter (2018) Bitcoinin riskten korunmadaki rolünü, bireysel kullanıcıların kripto paraları kullanım amacını, motivasyon ve risk algısını, kripto para fiyatları ile güven endeksleri arasındaki ilişkinin doğasını araştırdığı doktora tezinde; Bitcoin'in bir riskten korunma aracı olarak kullanımının sınırlı olduğunu belirtmiştir. BTC fiyat ile güven indeksi arasında bir ilişkinin olmadığını ve katılımcıların kripto paraları kullanım amacı, risk algıları ve motivasyonlarının yatırımcıların siyasi ideolojilerinin yansıtığını belirtmiştir. Yatırımcıların daha çok uzun vadeli

yatırımlarla ilgilendiği ve birçoğunun kripto paraların devrimci potansiyele sahip olduğundan dolayı benimsediğini ortaya koymuştur.

Karaoğlan, Arar ve Bilgin (2018)'nin Türkiye'deki kripto para farkındalığı ve kripto para kabul eden işletmelerin motivasyonlarını ölçmeyi amaçlayan çalışmasında; katılımcılar, kripto paraları her ne kadar riskli bir varlık olduğunu düşünüyor olsalar da birçoğunun, BTC'nin finansal ve teknolojik bir yenilik olduğuna ve gelecekte daha çok kullanılacağına inandığını belirtmiştir. Ayrıca görüş bildiren işletmelerin, yeni teknolojinin sunduğu avantajlardan yararlanması, yeni çağa ayak uydurarak kripto paraların gelişimine katkı sağlaması ve ödeme olanaklarının genişletmesi, en temel motivasyon kaynakları arasında yer almaktadır.

Uçkun ve Dal (2021)'in Türkiye'deki kripto para yatırımcılarının finansal risk toleransını belirleyerek, demografik özellikleri ve yatırım profilleri açısından ilişkilerini ve farklılıklarını incelemeyi amaçlayan araştırması sonucunda, yatırımcıların demografik özellikleri ile birikimlerini kripto paralar üzerinde değerlendirme süresi ve yatırım riski bileşeni bakımından aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu ve birçoğunun yüksek risk toleransına sahip erkek yatırımcılardan oluştuğu belirtilmiştir.

Świątkiewicz ve Poskart (2020)'in kripto ve geleneksel paraların yatırım veya ödeme aracı olarak kullanımı ve algılanması konusunda ülkeler arasında farklılığın olup olmadığını ortaya koymayı amaçlayan çalışmasında, ülkelerin sahip olduğu kültürel farklılıklar ve farklı tarihsel geçmişinden dolayı kripto ve geleneksel paraların kullanımı ve kullanıcıların algısı konusunda ülkeler arasında farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alsancak (2020)'in, tüketicilerin ödeme yöntemi olarak kripto para kullanma düşünceleri ve tutumlarına yönelik çalışmasında, katılımcıların birçoğunun hakkında bilgi sahibi olduğu bir kripto paranın olduğu ama kripto para borsalarında işlem yapmadıklarını ve neredeyse tamamının online alışverişlerde herhangi bir kripto parayı kullanmadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, kripto paraları online alışverişlerde kullanma düşünceleri konusunda katılımcıların cinsiyet, eğitim ve mesleğine göre farklılık görülmemiştir. Gelir düzeyi yüksek, kripto para cüzdan hesabına sahip ve daha önce alışverişlerde kripto para kullanan katılımcıların kripto paraları online alışverişlerde kullanılması konusuna daha sıcak baktıkları belirtilmiştir.

Mahomed (2017) tarafından yürütülen, tüketicilerin kripto paraları benimsemesini etkileyen faktörleri, davranışlarını ve kullanım amacını açıklamayı amaçlayan çalışmada, tüketicilerin, kripto paraları bir ödeme aracı olarak kullanmadıklarını belirtmiştir. Genellikle yatırım amaçlı değerlendirdiğini, kripto paraların sunduğu kolaylık ve keyifli bir deneyim gibi destekleyici faktörlerin kripto paraları benimsemesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Yanardağ (2019)'in bazı riskten kaçınma ve belirsizlikten kaçınma gibi bazı davranışsal ön yargıları kullanarak, toplumun kripto para sahipliğini ve risk iştahını belirlemeyi amaçlayan yüksek lisans tezi çalışması sonucunda, katılımcıların, genellikle kayıptan kaçınma eğiliminin yüksek olduğunu, finansal okur yazarlık ve gelir düzeyi yüksek olan kesimin kripto para sahipliğinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Sütcü ve Aytakin (2018)'in yürüttüğü, sosyal medya kullanıcısı olan kripto para yatırımcılarının girişimcilik düzeylerini belirlemeyi amaçlayan makalede, kripto para ticareti yapan yatırımcıların girişimcilik puanlarının yüksek olduğunu ve katılımcıların %90'ından fazlasının BTC gibi kripto paraları geleceğin para birimi olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

Ele alınan literatür çalışmaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde yapılan çalışmalarda genellikle yatırımcıların kriptoparaları riskli varlık olarak gördükleri, dolayısı ile risk düzeyi yüksek olan yatırımcıların daha çok bu paralara yatırım yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte hemen hemen yapılan tüm çalışmalarda kriptoparaların geleceğin ödeme aracı olacağı konusunda fikirbirliği olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir.

4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kripto paralar, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki yatırımcılar tarafından da yoğun talep görmekte olup, kripto para yatırımcı sayısı her geçen gün artmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve Araştırma Kurumunun 2020 kripto para araştırma raporunda 2,4 milyon olduğu belirtilen kripto

para yatırımcı sayısı 2021 yılı itibariyle 5 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. Kripto paralarla ilgili akademik alanda araştırmacılar tarafından birçok çalışma yürütülmüş olsa da kripto para yatırımcılarıyla ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara olan yaklaşımlarını ortaya koymayı ve bu alandaki akademik boşluğun doldurmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, hem kanun koyucuların kripto para yatırımcılarının kripto para yaklaşımlarını daha iyi anlaması ve kripto para yatırımcılarını daha iyi tanıyarak hangi konularda ne tür düzenlemelerin getirilmesine ışık tutması hem de kripto para alanında hizmet sunan kuruluşların kripto para yatırımcılarının ne istedikleri konusunda fikir edinerek daha iyi hizmet sunabilmesi açısından önem taşımaktadır.

5. Araştırmanın Problemi ve Araştırma Soruları

Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara yaklaşımları ve yatırımcıların neden yasal olmayan bir varlığa ilgi duydukları araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kripto para yatırımcılarının kripto paralara yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

- Kripto para yatırımcılarının kripto paralarla ilgili risk algıları nelerdir?
- Kripto para yatırımcıları hangi konularda endişe duymaktadır?
- Kripto para yatırımcılarının kripto paralara yatırım yapmasını motive eden etkenler nelerdir?
- Kripto para yatırımcıları kripto para hizmeti sunan kuruluşlara ne kadar güven duymaktadır?
- Kripto para yatırımcılarının kripto paralara yatırım yapmalarını etkileyen faktörler nelerdir?
- Kripto para yatırımcılarının yatırımlarını yönlendirmede başvurdukları bilgi kaynakları nelerdir?

Çalışmada, araştırma soruları dışında aşağıda belirtilen hipotezler test edilmiştir.

H₁: Yatırımcıların ekonomi ile ilgili olarak endişe düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

H₂: Yatırımcıların kripto paralarla ilgili olarak endişe düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri azalmaktadır.

H₃: Yatırımcıların kripto paralardan bekledikleri fayda düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

H₄: Yatırımcıların ekonomi ile ilgili olarak riskten korunma eğilimleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

H₅: Yatırımcıların kripto para hizmeti sunan kuruluşlara olan güven düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma evreni sadece Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcıları ile sınırlı tutulmuştur. Veri toplanırken çevrimiçi hazırlanan anket formu sadece sosyal medya platformları üzerinde bulunan bireysel kripto para yatırımcılarının oluşturduğu gruplarda paylaşılmış olup, sadece bu gruplara üye olan ve sosyal medyayı aktif olarak kullanan yatırımcılara araştırmaya katılma imkân verilmiştir. Kripto para yatırımcısı olup ta sosyal medyayı kullanmayan veya kripto para yatırımcılarının oluşturduğu gruplara üye olmayan bireysel kripto para yatırımcıları araştırma dışında tutulmuştur. Benzer şekilde kripto para yatırımcısı olup ta 18 yaş altında olan yatırımcılar araştırmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca zamanın kısıtlı olması nedeniyle kimliği belli olan kripto para yatırımcılarına ulaşılmasının zor olması ile tüm kripto para yatırımcılarına ulaşılmanın çok maliyetli bir süreç olması da araştırmanın diğer sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

7. Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışmanın evrenini, Türkiye'de yaşayan kendi adı ve hesabına yatırım yapan, yatırımlarını kendileri yöneten bireysel kripto para yatırımcıları oluşturmaktadır. Zaman ve maliyet gibi etkenleri

dikkate aldığımızda tüm kripto para yatırımcılarına ulaşılması neredeyse mümkün olmadığından dolayı olasılığa dayalı olmayan veri toplama yöntemine başvurulmuştur. Bireysel kripto para yatırımcılarının tamamını kapsayan bir yatırımcı listesinin olmaması, sadece sosyal medya platformlarında kripto para yatırımcılarının oluşturduğu gruplara üye olan yatırımcıların ankete katılabilme şansının olmasından dolayı kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmada, elde edilen verilerin bilgisayar destekli istatistiki programlarda işlenmesi ve analiz edilmesi diğer yöntemlere kıyasla daha kolay olan, araştırmacı tarafından amaca uygun hazırlanan soruları, katılımcıların cevaplamasıyla veri toplamaya çalışan anket yöntemine başvurulmuştur (Altunışık vd, 2010: 78). Çalışmada kullanılan anket formu; Mahomed (2017)'in "Kripto Para Birimlerinin Tüketici Kabulünü Anlama" başlıklı yüksek lisans tezi, Uçkun & Dal (2021)'in "Kripto Para Yatırımcılarında Finansal Risk Toleransı" başlıklı makalesi, Carter (2018)'in "Bitcoin: Kullanıcıların özellikleri, motivasyonları ve yatırım davranışları" başlıklı doktora tezi ve Karaoğlan, vd (2018) "Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları" başlıklı çalışmalarında kullanılan anket formlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anket formunda yer alan soruların anlaşılabilirlik ve gerekliliği açısından bu alanda uzman kişilerin görüşüne başvurulmuştur. Soruların anlaşılabilirlik ve gerekliliği açısından her bir soruya 1-5 arası puan verilmesi istenmiştir. Başvurulan 5 uzmanın cevaplarının ortalaması alınmış olup, ortalama puanı 4 altında olan sorular daha anlaşılır şekilde değiştirilerek yatırımcıların katılımına sunulmuştur.

Hazırlanan anket formu online ortamda sosyal medya platformlarında (Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp Instagram v.b) kripto para yatırımcılarının oluşturduğu gruplarda paylaşarak toplamda 440 bireysel kripto para yatırımcısına ulaşılmıştır. 440 ankette uygun görülen 396 adedi analize dahil edilmiştir.

8. Bulgular

Bu bölümde Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara yaklaşımları ile ilgili anket formunda yer alan sorulara verdiği yanıtlar paket programı yardımıyla analiz edilmiştir.

8.1. Demografik Özellikler

Kripto para yatırımcılarının cinsiyet ve yaş gibi demografik özelliklerine ilişkin dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1'de yer alan verilere göre, araştırmaya katılan Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının demografik özelliklerine ilişkin dağılımları yer almaktadır. Tabloya bakıldığında araştırmaya katılan yatırımcıların %80,05'i erkek yatırımcılardan ve %19,9'u ise kadın yatırımcılardan oluşmaktadır. Bu dağılıma bakıldığında Türkiye'deki kripto para yatırımcılarının çoğunu erkek yatırımcılar oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Demografik Veriler

		Frekans	Yüzde %
Cinsiyet	Erkek	317	80,05
	Kadın	79	19,9
Yaş	18-29	178	44,9
	30-39	119	30,1
	40-49	78	19,7
	50 ve üstü	21	5,3
Eğitim durumu	Lise	104	26,3
	Lisans	193	48,7
	Lisansüstü	51	12,9
	Yüksek lisans	44	11,1
Meslek	Doktora ve üstü	4	1
	Öğrenci	84	21,2
	Öğretmen	29	7,3
	Akademisyen	5	1,3
	Orta-alt düzey devlet memuru	54	13,6
	Özel sektörde üst/orta d. çalışan (Müdür, mühendis, şef vb.)	128	32,3

Emekli	9	2,3
İşsiz	28	7,1
Diğer	59	14,9
Toplam	396	100,0

Araştırmaya katılan yatırımcıların yaş gruplarına göre dağılımına baktığımızda yatırımcıların, büyük bir kısmının (%44,9) 18-29 yaş aralığında olan genç yatırımcılardan oluştuğu görülmektedir. Bu oranı; %30,1 ile (30-39) yaş, %19 ile (40-49) yaş ve %5,3 ile (50 ve üstü) yaş aralığındaki bireysel kripto para yatırımcıları izlemektedir.

Araştırmaya katılan yatırımcılar içinde %48,7'si lisans düzeyinde eğitim görmüş bireylerdir. Bu oranı %26,3 ile eğitim düzeyi lise olan bireysel yatırımcılar izlemektedir. Lisansüstü (%12,9), yüksek lisans (%11,1), doktora ve üstü (%1) eğitim seviyesine sahip yatırımcıların oranı lisans ve lise seviyesinde eğitim görmüş yatırımcılara kıyasla daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğu lise ve lisans eğitim düzeyine sahip bireylerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular ele alındığında katılımcıların daha çok genç erkek ve lisans düzeyinde eğitim görmüş kişilerden oluştuğu söylenebilmektedir.

Katılımcılar içinde meslek olarak %32,3'le özel sektörde üst/orta düzey çalışan (müdür, mühendis, şef vb.) bireysel kripto para yatırımcı oranının diğer mesleklere kıyasla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranı %21,2 ile öğrenciler takip etmektedir.

8.2. Yatırımcı Profilini Belirlemeye İlişkin Genel Sorular

Araştırmaya katılan yatırımcıların, %40,7'si kripto paraları teknoloji şirketi hisselerine benzetmektedir. Kripto paraların en yoğun şekilde teknoloji şirketlerinin hisselerine benzetilmesi bu şirketlerin hisselerinden diğerlerine nazaran daha fazla miktarda gelir elde edilmesine bağlanabilir. Ayrıca kripto para yatırımcılarının çoğunun (%51,3) sadece yurtdışı borsalarında işlem yaptığı anlaşılmaktadır. Bunun en önemli nedeninin kriptoparaların alınıp satılmasına imkan veren platformların öncelikle yurt dışında başlamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

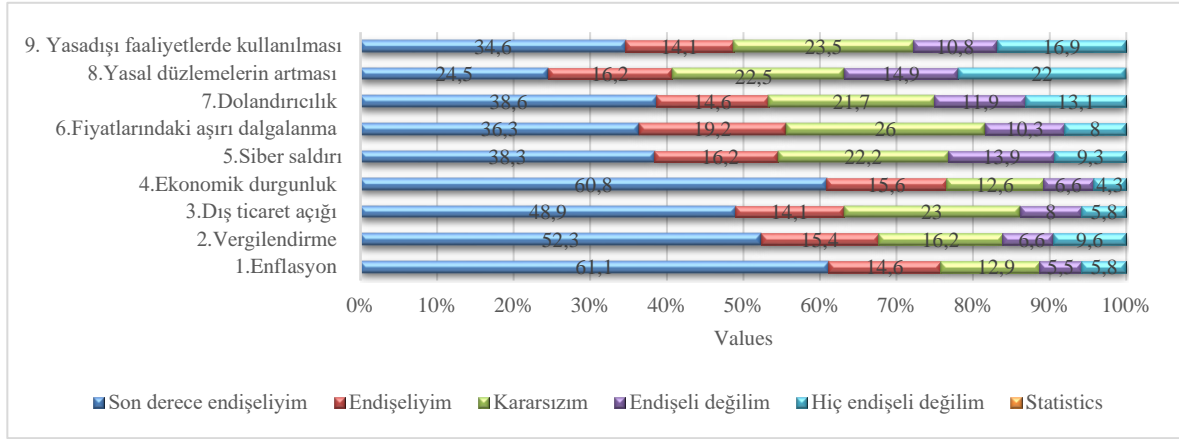
Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğu birikimlerini kısa vadeli (%34,3') ve orta vadeli (46,5) olarak kripto paralar üzerinde değerlendirmektedir. Uzun vadeli yatırım olarak daha az tercih edilmesinin ardında kripto para piyasasının yeni bir piyasa olması, hukuki alt yapısının tam olarak düzenlenmemesi ve güven eksikliği yer almaktadır şeklinde yorum yapılabilir. Ayrıca bu yatırımcıların %84,6'si yatırım portföylerini her gün gözden geçirdiği anlaşılmaktadır. Bu durum bu piyasalarda anlık ve çok keskin değişimlerin olmasının bir sonucudur ki, bu da her gün kontrol etmeyi gerektirmektedir. Bunların dışında Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğunun risk seven yatırımcı profiline sahip ve bir yıldan az bir süredir kripto paralara yatırım yaptığı anlaşılmaktadır. Bu durum Türkiye'de kripto para piyasasının yeni bir piyasa fakat aynı zamanda da çok hızlı gelişen bir piyasa oluşunun bir göstergesidir.

8.3. Yatırıma Yönlendiren Faktörler

Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğunun kripto para madenciliğinden gelir elde etmek veya kısa vadeli kripto para ticaretinden kazanç sağlamak amacıyla kripto paralara yatırım yapan yatırımcılara kıyasla kripto paraları gelecekte daha değerli olacağını düşündüğünden uzun ve orta vadeli olarak yatırım yaptıkları görülmektedir. Başka bir ifade ile Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğunun uzun vadeli yatırımlardan kar elde etmek amacıyla kripto paralara yatırım yaptığı ve yatırımcıların büyük bir kısmının kripto paraları riskli bir varlık olduğunu düşünmelerine rağmen çoğunlukla kripto paralara bir yatırım aracı olarak yaklaştıkları anlaşılmaktadır. Kripto paralarla ilgilenmeyenlerin karşılaşabileceği ekonomik riskler ve enflasyon riskinden korunma istekleri, yerel ve küresel ekonomiye güven eksikliği, işlem hızı ve getiri potansiyelinin yüksek olması ve kripto para topluluklarının bir parçası olma isteği kripto paralara yatırım yapılmasında en çok etkili olan faktörler olduğu anlaşılmaktadır.

8.4. Risk ve Endişe

Bireysel kripto para yatırımcılarının endişe duyduğu konuları ortaya koymak amacıyla sorulan soruların yanıtları Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1. Yatırımcıların Ülke Ekonomisine ve Kripto Paralara İlişki Endişeleri
Kaynak. Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Grafik 1’de görüldüğü üzere yatırımcıların çoğu ekonomiye ilişkin riskler konusunda son derece endişeli olduklarını belirtmiştir. Özellikle katılımcıların yaklaşık %80’i enflasyonu en önemli risk olarak görmektedir. Kripto paralar ile ilgili risklerden ise dolandırıcılık, hesapların ele geçirilmesi ile kripto paraların çalınması gibi siber saldırılar ve kripto paraların fiyatındaki aşırı dalgalanmalar, kripto para yatırımcılarının en çok endişe duyduğu riskler arasında yer almaktadır. Bunların dışında kripto para piyasasının hukuki alt yapısının olmaması ve bir aksilik olması durumunda devletin müdahale olasılığı ve güven eksikliği bu ayrımın temel neticeleridir denilebilir.

Türkiye’deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paraların kuruluşlarına olan güveninin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Yatırımcılarda bu piyasalar ile ilgili endişenin yüksek olmasına rağmen kurumlara olan güvenin yüksek olarak çıkması ciddi bir tezat olmakla birlikte bu durum bu piyasalarda yüksek para kazanma ihtimalinin insan doğasında olan hırsı körüklemesi ve bunun neticesinde bu piyasada var olan risklere rağmen pek de rasyonel olmayan güven duygusunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

8.5. Motivasyon ve Bilgi Kaynakları

Yatırımcıların; birikimlerini kripto paralar üzerinde değerlendirmesine teşvik eden motivasyon kaynaklarının neler olduğunu ortaya koymak amacıyla çok yanıtlı bir soru (Aşağıda belirtilen kripto paralara yatırım yapmanızı motive eden faktörler nelerdir?) sorulmuştur. Yatırımcıların verdiği yanıtlara ilişkin verilere baktığımızda; kripto paralarla 7/24 (Yedi gün ve yirmi dört saat) işlem yapılabilmesi, ekonomik özgürlük, bankalardan bağımsız olması ve devrimci potansiyele sahip olması Türkiye’deki bireysel yatırımcıların çoğunun kripto paralara yatırım yapmasını en çok motive eden etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2. Türkiye’deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Bilgi Kaynakları

Soru	Seçenekler	Yanıtlar	
		Frekans	Frekans
Kripto para yatırımlarımızı yönlendirmede temel bilgi kaynaklarımız nelerdir?	Arkadaşlarım	120	16,5%
	İnternet, Tv, medya	258	35,5%
	Sürekli yayınlar	105	14,5%
	Kendi tecrübelerim	207	28,5%
	Diğer	36	5,0%
Toplam		726	100,0%

Not: Katılımcılar birden fazla seçeneği işaretlediğinden 726 işaretleme olduğu görülmektedir. Bu sebeple 396 kişi olan örneklem hacmini geçmektedir.

Tablo 2’de Türkiye’deki bireysel kripto para yatırımcılarının birikimlerini yatırıma yönlendirirken başvurduğu bilgi kaynaklarına ilişkin veriler yer almaktadır. Tablodan görüldüğü üzere araştırmaya katılan yatırımcıların %35,5’inin internet, TV ve sosyal medyada paylaşılan

bilgilerden, %28,5'inin kendi tecrübelerinden, %16,5'inin arkadaşlarından, %14,5'inin gazete ve dergi gibi süreli yayınlardan, %5'inin diğer bilgi kaynaklarından yararlanarak yatırım yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodaki verilere baktığımızda internet ve sosyal medyanın Türkiye'deki bireysel yatırımcıların kripto paralara yatırım yapmasında daha çok etkili olduğunu söyleyebiliriz.

8.6. Faktör Analizi

Faktör analizi; anlaşılması ve yorumlanması güç olan çok sayıda değişkeni belirli gruplar altında toplayarak basitleştirmek amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada Önceden belirlenen aralarında ilişki olduğu düşünülen 30 değişken 7 kategoride, paket program aracılığıyla Açıklayıcı Faktör Analizine tabi tutulmuştur.

Veri setine faktör analizinin uygulanabilirliğini anlamak için öncelikle değişkenler arasındaki ilişki katsayılarını gösteren korelasyon matrisi oluşturulmuştur. Tabloda yer alan korelasyon değerlerinin çoğunun 0,3'ten büyük olması ve köşegen değerlerinin 1 olması veri seti için faktör analizinin uygulanabilir olduğunu göstermektedir ki bu beklenen bir durumdur. Daha sonra örneklem hacminin faktör analizi yapabilmek için yeterli ve veri setinin anlamlı olup olmadığını test etmek için KMO (Kaiser, Mayer ve Olkin) ve Bartlett's Testi yapılmıştır. KMO endeksi (0-1) arasında diğer almaktadır. Bu değer 1'e yakın olması değişkenler arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Test sonucunda KMO değeri (0,780) ve Bartlett anlamlılık değeri (0,000) anlamlı olarak bulunmuştur. Faktör analizi sonucunda, değişkenlere yüklenen faktör yükünün 0,40 ve üzeri olması iyi bir ölçü olarak bilinmekle beraber bu sayı 0,3'e kadar indirilebilmektedir (Çakır, 2014: 11). Faktör yükünün 0,30 - 0,60 arası olması yapıyı orta derece ölçeklenebilirliğini belirtmektedir (Karaman, 2015: 31). Bunlar dışında 350 ve üzeri örneklem hacmi için faktör yükünün 0,30'ın üzerinde olması anlamlı kabul edilmektedir (Yaşlıoğlu, 2017: 78). Bu sebeple Faktör yükü 0,30'un altında olan değişkenler ve Varimax yöntemi kullanılarak oluşturulan Rotated Component Matrix (Dönüştürülmüş Bileşen Matrisi) tablosunda diğer değişkenler ile pek ilişkisi bulunmayan faktör yükü düşük değişkenler veri setinden çıkarılarak 24 değişken ile aynı işlem tekrar edilmiştir. Sonuç olarak araştırmaya 6 Faktör ve 24 değişken ile devam edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3. Faktör ve Güvenirlilik Analizi Sonuçları

	Ekonomiyle ilgili endişe faktörü	Faktör yükleri	Özdeğer	Açıklanan Varyans
1	Ekonomik durgunluk konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,847		
2	Dış ticaret açığı konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,831		
3	Enflasyon konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,828	3,337	13,348
4	Vergilendirme konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,666		
5	Yerel ekonomiye güven eksikliğinden dolayı kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,603		
Kripto para ile ilgili endişe faktörü				
1	Dolandırıcılık konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,807		
2	Kripto paralarının haklenmesi ve çalınması (Siber saldırı) konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,805		
3	Kripto para fiyatlarındaki aşırı dalgalanma konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,676	2,449	9,795
4	Kripto paraların yasadışı faaliyetlerde kullanılması konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,66		
Yatırım faktörü				
1	Kripto paraları gelecekte daha değerli olacağını düşündüğümden uzun vadeli olarak yatırım yapıyorum.	0,794		
2	Uzun vadeli yatırımlardan kar elde etmek için, kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,728		
3	Yatırım portföyümü çeşitlendirmek için kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,492	2,294	9,174
4	Getiri potansiyelinin yüksek olmasından dolayı kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,46		
Fayda faktörü				

1	İşlem maliyetinin düşük olmasından dolayı kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,771		
2	İşlem hızının yüksek olmasından dolayı kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,725		
3	Online satın alımlar için kripto paraları kullanıyorum.	0,607	2,271	9,083
4	Para transferleri ve online satın alımlar için kripto paraları kullanıyorum.	0,607		
5	Kripto para fiyatlarındaki değişiklikler üzerine spekülasyon yaparak kar elde etmek için kripto paralarla ilgileniyorum.	0,393		
Ekonomik risk				
1	Kendimi, olası devlet faaliyetlerinden korumak (ör; varlıklara el koymak) için kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,721		
2	Kendimi, kripto para kullanmayanların karşılaşılabileceği ekonomik risklerden korumak için kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,613	1,733	6,934
3	Paramı enflasyon etkisinden korumak için kripto paralara yatırım yapıyorum.	0,519		
Kripto para kuruluşlarıyla ilgili güven faktörü				
1	Kripto para cüzdan hizmeti sunan kuruluşlara ne kadar güveniyorsunuz?	0,82		
2	Kripto para madencilik havuzlarına ne kadar güveniyorsunuz?	0,807		
3	Kripto para borsalarına (Ör;btcturk, binance) ne kadar güveniyorsunuz?	0,431	1,624	6,495
4	Kripto paralarla ilgili yasal düzenlemelerin artması konusunda ne kadar endişelisiniz?	0,814		
Açıklanan Toplam Varyans			54,829	
Cronbach Alfa Güvenilirlik Değeri			0,781	
KMO= 0,769 Bartlett Küresellik Testi Ki Kare: 2881,996 Anlamlılığı:0,000				

Tablo 3'te görüldüğü üzere KMO (Kaiser-Mayer-Olkin) değerinin 0,5'ten küçük olması örneklemin faktör analizi için uygun olmadığını gösterdiğinden bu değer 0,5'ten büyük çıkması beklenmektedir. Tabloda gösterilen verilere baktığımızda analize ilişkin KMO değeri (0,769 > 0,5) ve Bartlett küresellik testinde anlamlılık değeri (0,000) olduğundan veri setinin faktör analizi için yeterli ve uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Faktör analizi sonucunda tüm değişkenleri temsil edecek şekilde çalışma 6 faktöre bölünmüştür. birinci faktörün varyansı açıklama yüzdesi (%18,190), ikinci faktörün (%11,926), üçüncü faktörün (%7,355), dördüncü faktörün (%7,127), beşinci faktörün (%6,122), ve son olarak altıncı faktörün ise (%4,662) olarak bulunmuştur. Toplam altı faktörün varyansı açıklama yüzdesi %54,829 olarak elde edilmiştir.

Araştırmaya esas oluşturan ölçeklerin istenilen şeyi tutarlı bir şekilde ölçüp ölçmeyeceğini anlamak için verilere güvenilirlik analizi uygulanmıştır.. Analiz sonucu elde edilen değer, ölçeğin araştırmayı temsiliyet derecesini göstermektedir. Sosyal bilimlerde genellikle Cronbach's Alpha testi kullanılmaktadır. Bu yüzden bu çalışmada Cronbach's Alpha testi uygulanmıştır. Alpha güvenilirlik değerinin 0,70 ve civarı çıkması kabul edilebilir (iyi), 0,80 ve civarı (çok iyi), 0,90 ve üzeri ise mükemmel olarak sınıflandırılmaktadır (Bektaş, 2017: 144). Analiz sonucunda Cronbach's Alpha güvenilirlik değeri 0,781 olarak bulunmuştur. Bu değer; ölçek güvenilirliğinin iyi olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle araştırmada kullanılan ölçeklerin araştırmayı temsil etme gücünün yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

8.7. Hipotez Testleri

Araştırmaya katılan Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara yatırım yapma eğilimleri üzerinde etkili olan faktörleri tespit etmek amacıyla %5 anlamlılık düzeyinde çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Regresyon analizi, bir veya birden fazla bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki neden-sonuç ilişkisini ve bu ilişki içerisinde değişkenlerin rolünü ortaya koymak amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Özdamar, 2018: 184). Bu bölümde faktör analizi sonucunda belirlenen bağımsız değişkenlerin (Yatırımcının ekonomisiyle ilgili endişesi, kripto paralarla ilgili endişesi, kripto paralardan beklediği fayda, ekonomik risk ve kripto para hizmeti sunan kuruluşlara olan

güveni) bağımlı değişken (Kripto paralara yatırım yapma eğilimi) üzerinde oluşturduğu etkiyi açıklamak amacıyla çoklu regresyon analizine başvurulmuştur. Analiz sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Korelasyon Analizi Sonuçları

	Yatırım Eğilimi	Eko_Endişe	KP_Endişe	Fayda	Eko_Risk	KP_Kuruluş_Güven
Yatırım Eğilimi	1,000	,199	,067	,218	,360	,144
Ekonomi İle İlgili Endişe	,199	1,000	,222	,187	,388	,150
K.P İle İlgili Endişe	,067	,222	1,000	-,063	-,058	,009
Fayda	,218	,187	-,063	1,000	,336	,175
Ekonomik Risk	,360	,388	-,058	,336	1,000	,107
K.P Kuruluşlarıyla İlgili Güven	,144	,150	,009	,175	,107	1,000

Tablo 4'te araştırmada kullanılan değişkenler arasındaki korelasyon (İlişki) incelenmektedir. Korelasyon katsayıları +1 ile -1 arasında bir değer almaktadır. Bu değerlerin +1 olması değişkenler arasında pozitif, -1 olması negatif ve 0 olması ise değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmadığı anlamına gelmektedir (Altunışık, 2010: 26). Bu analiz sonucuna göre değişkenler kendi aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişki, kripto paralarla ilgili endişe değişkeni ile fayda ve ekonomik risk değişkenleri arasındaki negatif ilişki dışında diğer değişkenler arasında pozitif ve zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir.

Korelasyon tablosunda yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı problemini ortaya çıkarmak için VIF (Varyans artış faktörü) değerlerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu değer bağımsız değişkenlerin birbiriyle olan ilişki düzeylerini gösterir. VIF değerlerinin 10'ün üzerinde çıkması bağımsız değişkenler arasında ciddi bir çoklu doğrusal bağlantı probleminin olduğunu gösterdiğinden bu değer 1'e yakın olması istenmektedir (Orhunbilge, 2017: 242-243). Tablo 5'e baktığımızda VIF değerlerinin 1' yakın olduğu görülmektedir. Bu değerlere baktığımızda bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı probleminin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Regresyon Test Sonuçları^a

	B	t	Anlamlılık	VIF
Sabit	2,509	10,074	,000	-
Ekonomi ile ilgili endişe	,023	,526	,599	1,290
K.P ile İlgili endişe	,065	1,736	,083	1,084
Fayda	,086	1,962	,049	1,160
Ekonomik risk	,217	5,847	,000	1,310
K.P kuruluşlarıyla ilgili güven	,094	1,871	,062	1,047
R²	0,146			
Durbin Watson	2,029			
F (p)	14,559 (0,000)			

a "Kripto Paralara Yatırım Yapma Eğilimi" bağımlı değişkendir.

Tablo 5'de regresyon analizi ile ilgili veriler yer almaktadır. Tabloda görüldüğü üzere, bağımsız değişkenler arasındaki hata terimlerinin birbirinden etkilenip etkilenmediğini gösteren Durbin Watson test değerine baktığımızda d=2,029 olduğundan hata terimlerinin birbirinden etkilenmediği ve bağımsız olduğu anlaşılmaktadır. Albayrak (2014: 4)'a göre Durbin Watson değerinin 2 olması hata terimleri arasında bağlantının olmadığını göstermektedir. Genceli (1990: 3)'ye göre bu değer 2 civarında olması durumunda birinci derecede hatalar arasında bağlantının olmadığı söylenilmektedir.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkendeki değişimin yüzde kaçını açıkladığına baktığımızda R² değeri 0,146 olduğundan modelimizdeki bağımsız değişkenler (Yatırımcının ekonomiyle ilgili endişesi, kripto paralarla ilgili endişesi, kripto paralardan beklediği fayda, ekonomik risk ve kripto para hizmeti sunan kuruluşlara olan güveni) bağımlı değişkendeki (Kripto paralara yatırım yapma eğilimindeki) değişimin sadece %14,6'sını açıklayabilmektedir. Geri kalan kısmı ise, araştırmaya dahil edilmeyen diğer değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Bunun dışında modelimizin anlamlı

olup olmadığına baktığımızda F (p) değerleri 14,559 (0,000) olduğundan regresyon modelinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile bağımsız değişkenlerden en az birinin bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hangi bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni anlamlı bir şekilde etkilediğini belirtmek için anlamlılık değerlerine bakmamız gerekmektedir. $p < 0,05$ olduğundan bağımsız değişkenlerden fayda ($p = 0,049$) ve ekonomik risk ($p = 0,000$) bağımlı değişkeni (kripto paralara yatırım yapma eğilimini) anlamlı düzeyde etkilediği, diğer değişkenlerin ise bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde etkilemediği ya da etkisinin minör düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

Açıklayıcılık açısından neden-sonuç bağlantısına baktığımızda yatırım değişkeninin beta değeri (Sabit_ $b = 2,509$), Ekonomik endişe ($b = 0,023$), K.P. ile ilgili endişe ($b = 0,065$), fayda ($b = 0,086$), ekonomik risk ($b = 0,217$), K.P kuruluşlarıyla ilgili güven ($b = 0,094$) olduğu görülmektedir. Yani: ekonomiyle ilgili endişe değişkenindeki bir birimlik artış yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilimi üzerinde 0,023 kat bir artışa, K.P. ile ilgili endişe değişkenindeki bir birimlik bir artış yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilimi üzerinde 0,065 kat bir düşüğe, fayda değişkenindeki bir birimlik bir artış yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilim üzerinde 0,086 kat bir artışa, ekonomiyle ilgili risk değişkenindeki bir birimlik bir artış yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilimi üzerinde 0,217 kat bir artışa, K.P kuruluşlarıyla ilgili güven değişkenindeki bir birimlik bir artış yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilim üzerinde 0,094 kat bir artışa yol açmaktadır.

Kısacası tabloda yer alan verilere göre $p < 0,05$ olduğundan:

H3: Yatırımcıların kripto paralardan bekledikleri fayda düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

H4: Yatırımcıların ekonomi ile ilgili olarak riskten korunma eğilimleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

Hipotezleri desteklenmektedir. Başka bir ifade ile Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralardan bekledikleri fayda düzeyleri ve ekonomiyle ilgili olarak riskten korunma eğilimleri arttıkça, kripto paralara yatırım yapma eğilimleri de anlamlı düzeyde artmaktadır diyebiliriz.

H1: Yatırımcıların ekonomi ile ilgili olarak endişe düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

H2: Yatırımcıların kripto paralarla ilgili olarak endişe düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri azalmaktadır.

H5: Yatırımcıların kripto para hizmeti sunan kuruluşlara olan güven düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri artmaktadır.

Hipotezleri ise desteklenmemektedir. Başka bir ifade ile Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının ekonomi ile ilgili olarak endişe düzeyleri ve kripto para hizmeti sunan kuruluşlara olan güven düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri de anlamlı düzeyde artmamaktadır; kripto paralarla ilgili olarak endişe düzeyleri arttıkça kripto paralara yatırım yapma eğilimleri azalmamaktadır diyebiliriz.

Sonuç ve Değerlendirme

Kripto paralara ilginin artmasıyla Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının ne amaçla kripto paralara yatırım yaptıklarını, kripto paralarla ilgili risk algılarının neler olduğunu, hangi konularda endişe duyduklarını, kripto paralara yatırım yapmalarını motive eden etkenlerin neler olduğunu, kripto para hizmeti sunan kuruluşlara ne kadar güvendiklerini ve hangi faktörlerin kripto paraların kullanılmasını ve yatırım yapılmasını etkilediğini ortaya koymak amacıyla çalışma yürütülmüştür.

Türkiye'deki mevcut bireysel kripto para yatırımcıları en çok 18-29 yaş aralığında olan, lisans eğitim düzeyine sahip özel sektörde çalışan, birikimlerini orta vadeli olarak yurtdışı kripto para borsalarında değerlendiren, yatırım portföylerini her gün kontrol eden, bir yıldan az bir süredir kripto para borsalarında işlem yapan risk iştahı yüksek erkek yatırımcılardan oluşmaktadır.

Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcıların çoğu kripto paraları gelecekte daha değerli olacağını düşündüğünden kısa vadeli yatırımlara kıyasla uzun vadeli yatırımlardan kazanç sağlamak düşüncesiyle kripto paralara yatırım yapmaktadır. Ekonomi ile ilgili risk algılarının yüksek olması ve kripto para yatırımcı topluluklarının bir parçası olma isteği kripto paralara yatırım yapmasında en önemli yönlendirici rolü oynamaktadır. Bu yatırımcılar; genellikle yatırım portföyü çeşitlendirmek amacıyla bir yatırım aracı olarak kripto paralara yaklaşmaktadır. Riskler arasında başta enflasyon olmak üzere ekonomiye ilişkin riskler konusunda daha çok endişe duymaktadır. Genellikle bu sebeple kripto paralara yönelmektedirler. Bunların dışında kripto paraların dolandırıcılık riskinin yüksek olması, fiyatlarındaki aşırı dalgalanma, siber saldırılara açık olması ve arkasında merkezi otoriteler gibi bir güvencenin bulunmaması yatırımcıların en çok endişe duyduğu konular arasında yer almaktadır.

Bireysel kripto para yatırımcılarının çoğu kripto paraları riskli bir varlık olduğuna inanıyor olmakla birlikte kripto para borsaları ve kripto para cüzdan hizmeti sunan kuruluşlara yüksek düzeyde güven duymaktadır. Kripto para borsalarında 7/24 işlem yapılabilmesi, kripto paraların devrimci potansiyele sahip olması ve yatırımcıları merkezi otoritelerden bağımsızlaştırarak ekonomik özgürlük sunması Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının en önemli motivasyon kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu yatırımcılar en çok kendi tecrübelerinden, internet, TV ve sosyal medya mecralarında paylaşılan bilgilerden yararlanarak birikimlerini kripto paralar üzerinde değerlendirmektedir.

Araştırmaya esas oluşturacak ölçeklerin paket programında Açıklayıcı Faktör Analizine tabi tutulması sonucunda ortaya çıkarılan faktörlerin yatırımcıların kripto paralara yatırım yapma eğilimlerini ne düzeyde etkilediğini test etmek için çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto para yatırımlarındaki fayda beklentilerinin artması ile birlikte ekonomi ile ilgili olarak riskten korunma eğilimlerinin artması, kripto paralara yatırım yapmasını önemli düzeyde arttırdığı görülmektedir. Bu faktörlerin dışında, Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara ilişkin endişe düzeylerinin artması kripto paralara yatırım yapma eğilimlerinin azaltmadığı ve yatırımcıların ekonomi ile ilgili olarak duyduğu endişe düzeylerinin artması ile birlikte kripto para alanında hizmet sunan kuruluşlara duyduğu güven düzeylerinin artmasının kripto paralara yatırım yapma eğilimlerini anlamlı düzeyde arttırmadığı veya bu faktörlerin etkisinin çok düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir.

Bu çalışma hem devletlerin hem de kripto para kuruluşların Türkiye'deki sayısı giderek artan bireysel kripto para yatırımcılarını daha iyi tanıyarak, devletlerin bu konuda ne tür regülasyonlar yapması gerektiğine ve kripto para kuruluşlarının yatırımcıların ne istediklerini saptayarak daha iyi hizmet sunabilmesine yardımcı olabilir. Türkiye'deki bireysel kripto para yatırımcılarının çoğu bir yıldan az bir süredir kripto paralara yatırım yapan bireylerden oluşmaktadır. Bu yatırımcıların fonlarını piyasalarda değerlendirmesine süreklilik kazandırabilmek için güvenli bir yatırım ortamı sağlanması gerekebilir. Bu durum, ekonomiye canlılık kazandırarak firmaların yeni yatırımlar için fon temin etmesini kolaylaştırabilir. Pasif fonların (Yastık altı paraların) dolaşıma girmesine ve devletin vergi gelirinin artmasına katkı sağlayabilir. Dolayısıyla Merkez bankası kripto paraları yasaklaması yerine kripto para piyasasından pay alabilmek için vergilendirebilir. Kripto para kuruluşları yatırımcılara (Düşük işlem ücret, hediye kuponları, çekiliş vb.) teşvikler sunarak, sorunlarına hızlı çözüm odaklı güvenli bir altyapı ve uzun vadeli stratejiler geliştirerek, yatırımcıların yurtiçi kripto para borsalarında işlem yapmasını arttırabilir. Bu konuda devletlerin de yatırımcıları destekleyecek teşvik edici düzenlemeler yapması gerekebilir.

Konu ile ilgili olarak ileride yapılacak çalışmalarda Türkiye ile karşılaştırılması amacı ile farklı ülkeler konu edilebilir. Özellikle gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkelerde yer alan kişilerin kriptovarlıklara olan tutum, davranış, algı vb. unsurlar açısından farklılık gösterip göstermedikleri üzerinde bir çalışma yapılabilir. Ayrıca kriptovarlıkların piyasa değerleri ile onlara karşı olan algılar arasında da bir nedensellik analizi yapılabilir.

Kaynakça

- Akyıldız, M. (2009). Faktör analizi tanıtımı ve uygulanması. Available in <https://www.istatistik.gen.tr/?p=75>, (05.01.2022).
- Albayrak, A.S. (2014). Otokorelasyon durumunda en küçük kareler tekniğinin alternatifi otoregresyon teknikleri ve bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1), 1-20.
- Alsancak, B.C. (2020). *Tüketicilerin ödeme yöntemi olarak kripto para kullanımına yönelik tutumları üzerine bir araştırma*. yayınlanmamış, yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R.S., Bayraktaroğlu & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık.
- Bektaş, H. (2017) *Açıklayıcı faktör analizi*, 1.bs., İstanbul: Beta Basım.
- Best, R.D. (2018) How many consumers own cryptocurrency?, Bitcoin and digital currency in Europe- Statistics & Facts, Available in <https://www.statista.com/chart/15137/how-many-consumers-own-cryptocurrency/>, (26.05.2021).
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2020). Kripto para araştırma raporu, Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi.
- Bulut, E. & Bekar, S.A. (2020). Yatırımcı irrasyonelitesi bağlamında kripto para piyasası. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 652-65-89.
- Carter, C. (2018). Bitcoin: Users' Characteristics, motivations and investment behaviours, unpublished PhD Thesis, Federation Business School Federation University.
- Cengiz, K. (2018). En popüler kripto para birimi: Bitcoin. *Banü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 87-100.
- Coinmarketcap (2021). En iyi spot kripto para borsaları, Available in <https://coinmarketcap.com/tr/rankings/exchanges/>, (21.05.2021).
- Çakır, A. (2014). Faktör analizi, yayımlanmamış doktora tezi, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto paraların gelişimi ve para piyasalarındaki yerinin swot analizi ile incelenmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 11-21.
- Ermış Beyhan, Ö (2021). Kripto yatırımında dünya 4'üncüsü, Sözcü, Available in <https://www.sozcu.com.tr/2021/ekonomi/kripto-yatiriminda-dunyada-4uncuyuz-6366365/>, (31.05.2021).
- Genceli, M. (1990). Durbin-watson testinin irdelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi*, (33).
- Holovatiuk, O. (2020). Cryptocurrencies As An Asset Class In Portfolio Opti-Misation. *Central European Economic Journal*, 7(54), 33-55.
- Karaman, H. (2015). Açıklayıcı faktör analizinde kullanılan faktör çıkartma yöntemlerinin karşılaştırılması, yayınlanmamış, yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Karaoğlu, S., Arar, T. & Bilgin, O. (2018). Türkiye'de kripto para farkındalığı ve kripto para kabul eden işletmelerin motivasyonları, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 6(2) 15-28.
- Karatekin, Ş. & Dinçsoy, M.O. (2019). Sanal para piyasası ve türkiye ekonomisine entegrasyonu, *Social Sciences Research Journal*, 8(3), 120-138.
- Krückeberg, S., & Scholz, P. (2019). *Cryptocurrencies as an asset class. In Cryptofinance and mechanisms of exchange* (pp. 1-28). Springer, Cham.
- Mahomed, N. (2017). Understanding consumer adoption of cryptocurrencies, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], University of Pretoria, Gordon Institute of Business Science.
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: a peer-to-peer electronic cash system, Available in <https://www.coindesk.com/bitcoin-peer-to-peer-electronic-cash-system>, (22.04.2021).
- NTV (2021). Kripto para düzenlemesinde detaylar: vergi ve sermaye şartı geliyor, Teknoloji Haberleri, Available in <https://sgm.gr/k8sNa>, (31.05.2021).
- Orhubnбилge, N. (2017). *Uygulamalı regresyon ve korelasyon analizi*, 3.bs. Nobel akademik yayıncılık.
- Özdamar, K. (2018). *Eğitim, sağlık ve sosyal bilimler için spss uygulamalı temel istatistik*, Nisan kitabevi.

- Özkul, F. & Baş, E. (2020). Dijital çağın teknolojisi blochzinciri ve kripto paralar: ulusal mevzuat ve uluslararası standartlar çerçevesinde mali yönden değerlendirme. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 20(60), 57-74.
- Perkins, D. (2020). Cryptocurrency: the economics of money and selected policy issues, Congressional Research Service Report, R45427. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.everycrsreport.com/files/20200409_R45427_8469ceaa641685c78bf188b7e5fdbb23004507a4.pdf
- Resmî Gazete (2021). Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına dair yönetmelik, Yönetmelik, Available in <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2021-04-16>.
- Sönmez, A. (2014). Sanal para bitcoin. *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication-Tojdac*, 4(3), 1-14.
- Sütcü, C.S. & AYTEKİN, Ç. (2018). Bitcoin ve kripto para ile ilgili sosyal medya kullanıcılarının girişimcilik düzeyleri üzerine bir araştırma, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, 8(3), 466-488.
- Świątkiewicz, M.M & Poskart, R. (2020). Cryptocurrency perception within countries: a comparative analysis. *European Research Studies Journal*, 23(2), 186-203.
- TCMB (2021). Finansal istikrar raporu Mayıs 2021, Sayı 32. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/82b86baf-01ad-4eb1-a01d-2210c21fa37d/FIR32_TAM+METİN.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-82b86baf-01ad-4eb1-a01d-2210c21fa37d-nGacPVD.
- Teker, E. (2019). Yatırımcıların sanal paralara olan yaklaşımları bitcoin örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyon Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Uçkun, N. & Dal, L. (2021). Kripto para yatırımcılarında finansal risk toleransı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 89, 155-170.
- Yanardağ, N. (2019). Kripto para yatırım kararları ve davranışsal yanlılıklarının etkisi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşlıoğlu, M.M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı) 74-85.

Extended Abstract

Aim and Scope

As a fundamental subject of the economy, saving behavior includes the activities of the savers to gain income or profit. Every individual and saver who have more income than consumption expenditures is a potential investor. Potential investors evaluate their savings and funds, which they have made by saving some of their income, on various investment instruments (such as foreign exchange, stocks and bonds) for short, medium and long-term, by taking some risks in order to protect their portfolio from the risk of depreciation or to gain profit. Cryptocurrencies, with an increasing share in transaction volume and market value in recent years, are also highly demanded by investors as an investment tool with high return potential.

With the development of blockchain technology, the spread of decentralized structures has paved the way for the use of cryptocurrencies, which is a new concept in the finance community, both as a payment and investment tool. Although it has advantages such as anonymity, transparency, security and distributed structure, cryptocurrencies also carries some risks such as being open to fraud, speculation and unstable price movements and having an uncertain future. In this regard, some national central bank managements and banking supervisory institutions inform investors about the risks they may be exposed to and warn them to stay away.

Although there is no standard and legal regulation about cryptocurrencies, it attracts great attention by investors in Turkey as well as all over the world due to the high earnings it has provided to its investors in recent times, and the number of individual crypto money investors is increasing day by day. Therefore, it is of great importance for both lawmakers and crypto money service providers to better known crypto money investors and to understand what factors affect investing in an asset that does not have a legal status.

Methods

Although there are many academic studies on cryptocurrencies, there is limited research on crypto money investors. Considering that there is an gap in this field of study, this study aims to reveal the characteristics of individual crypto money investors in Turkey, the reasons for using crypto money, their risk perceptions, motivations, information sources and the factors affecting their investment in cryptocurrencies, and contribute to filling the academic gap in this area. For this purpose, the data used in the study were collected through social media platforms (Facebook, Twitter, Telegram, WhatsApp, etc.) with a survey to 440 individual crypto money investors in Turkey. The appropriate 396 questionnaires were interpreted with the help of the package program. After the demographic data were detected in the analysis of the data, 30 variables, which were selected before, were subjected to Explanatory Factor Analysis via a package program in 7 categories. As a result of factor analysis, the variables were reduced to 6 factors and 24 variables, and hypothesis tests were carried out in this direction.

Findings

As a result of the study, the current individual crypto money investors in Turkey are mostly between the ages of 18-29, have a bachelor's degree, work in the private sector, evaluate their savings in foreign crypto currency exchanges for the medium term, check their investment portfolios every day, and trading on cryptocurrency exchanges for less than a year. It has been observed that it consists of male investors with high-risk appetite trading. These investors can be compared to stock investors, future market investors or investors who engage in leveraged transactions, accept high risk in order to earn high profits and are not afraid of losing.

As a result of the multiple regression analysis, it is seen that the investment in cryptocurrencies has increased significantly together with the increase of return expectations and hedging tendencies regarding the financial markets. Apart from these factors, the increase in the level of anxiety of individual crypto money investors in Turkey does not reduce their tendency to invest in cryptocurrencies, and the increase in the level of trust of the institutions providing services in the field of crypto money, together with the increase in the anxiety levels of the investors about the economy, do not increase their tendency to invest in cryptocurrencies or the effect of these factors remains at very low levels. In short, the advantages and conveniences that cryptocurrencies offer to their investors such as high earning potential, transaction speed, cost advantage, time savings, enabling interpersonal fund transfer to every part of the world night and day without the need for intermediary institutions, as well as potential to earn high income due to the high inflation rates increase investors' interest in cryptocurrencies as an investment tool.

Conclusion

Most of the individual cryptocurrency investors in Turkey are individuals who have invested in cryptocurrencies for less than a year. It may be necessary to provide a safe investment environment in order to ensure continuity for these investors to evaluate their funds in the markets. Thereby, new funds may maintain firm to obtain new funds and supply passive funds to the circulation and increase the tax revenue of the state. Therefore, the Central bank can create a tax system to get a share from the cryptocurrency market instead of banning cryptocurrencies. Cryptocurrency institutions can increase investors' trading in domestic crypto currency exchanges by offering incentives (low transaction fees, gift coupons, sweepstakes, etc.) to investors, by developing a secure infrastructure and long-term strategies focused on quick solutions to their problems. In this regard, it may be necessary for states to make encouraging regulations to support investors.